

figmentum est, ut diximus *num. 3.* Quod si hippocentaurus intelligamus speciem quandam animalium ex humanis, & equinis membris constantium, quæ natura absque hominis turpitudine eddidit, fatendum est ipsos extitisse, ut historiæ memoriæ tradidere, quemadmodum Tritones in inari, atque Nereides, necnon Syrenes, quas aves esse docet Pat. Euseb. ex *aiis d. lib. 4. cap. 6.* quæ partim humana forma decorantur, nec eum hominibus potuerunt carnale commercium habere, de quibus Plin. *lib. 7. capite 5.* Pat. Euseb. *suprà, cap. 5. & 6.* Calepin. *in suis locis*, Carranz. cum aliis *num. 81.* Huic distinctioni assentiuntur aperte Vvesembec. *in princip. Inst. de inutilib. stipulat.* & Minsynger. *ibidem, n. 8.* qui propter historiarum fidem hippocentaurus extitisse concedunt, sed Justinianum, dum eorum existentiam impossibilem sentit, non de illis, sed de imaginariis & fabulosis esse loquutum asseverant, & sic conciliari possunt adductæ à D. Covar. sententiæ, quæ aliàs inter se dimicare videbantur.

Ibi: *Illud sanè observandum erit.*

Vide *sup. n. 2.* ac Calepin. *verb. Centauri*, & quæ latius tradit Salvianus *d. n. 2.* laudatus. Sed idem *anno 550. num. 14. tom. 1.* usum equitandi antè à Lamecho inventum ait: tamen nil vetat, ejusdem rei plures dici inventores pro diversitate locorum & temporis. Salian. *n. 18.*

Verf. *Ex his dicti Hippocentauri.*

- 12 Altera hujus verbi etymologia traditur *suprà, num. 2.* Nomina Hippocentaurorum, seu Centaurorum, qui in coercendis, ac extirpandis tauris eminere, recenset Calepin. *ubi proximè.*

Ibi: *Nam & illic Pindarus.*

- 13 Commentitia Centaurorum origo traditur à Calepin. *verb. Centauri*, in hunc modum: Ixion Thessaliæ Rex mente Deorum adhibitus Junonis egregiæ venustati succubuit, quam ad deturpandum conjugalem florum allicere non formidavit: ipsa verò Iovem vesani conatus conscium reddidit, qui nubem uxoris suæ formam referentem Ixioni supposuit, cum qua hi illius libidinem explevit, ex quo complexu Centaurorum genus fingitur processisse. Hinc Ixion ad inferos à Iove dejectus volubili rota perpetuò volutatur. Ejus figmenti occasio fuit quod Centauri à pago Nephelæ, id est nube, profecti sunt, ut observat Salian. *tom. 2. Annal. anno mundi 2821. num. 9. & 11. & alii in Theat. Deor. ubi sup. de quo Virgil. Æneid. lib. 7.*

Cen duo nubigenæ cum vertice montis ab alto. Descendunt Centauri.

Ibi: *Centaurum verò commixtione.*

De his *suprà, num. 2.*

Verf. *Ceterum quod Divus Hieronymus.*

- 14 Satyrum, qui humana voce in eremo alloquutus est Divum Antonium dæmonem fuisse creditur, qui mortalium ludificator à D. Augustino nuncupatur. Ita sentiunt Pat. Euseb. *in curiosa Philos. lib. 4. cap. 15.* Pat. Sandov. *hisor. Æthiop.*

part. 1. lib. 3. cap. 2. n. 2. Carranz. *de part. cap. 17. num. 71. verf. At certe, & num. 55.* Imò solent spiritus immundi, formâ humanâ usurpatâ, incubi, & succubi hominibus, ac sceminis perniciosè, ac derestabiliter illudere ad turpitudinem, unde monstra non semel concepta, editaque narrantur. Consule Euseb. *ubi nuper*, Sandov. *cap. 3. à n. 8.* Tornicell. *Annal. Eccles. anno 987. n. 9. & 10.* ubi resolvit, dæmonem posse, assumpto corpore, cum homine vel scemina coire, sed non generare. Verùm & sub forma humana, simul & piscis, dæmon à Philisthæis colebatur; nam Dagon idolum superiore sui parte hominem, inferiore piscem referebat, ut cum communi tradit Salian. *tom. 3. anno 2940. num. 19.* Adde Card. Baron. *Annal. Ecclesiastic. tom. 3. anno 353.* ubi agens de Satyris, qui D. Antonio per desertum apparere, pluribus probat hippocentaurus & faunos reperiri posse.

SUMMARIUM.

- 1 De institutione & officio Præfecti vigilum.
- 2 Præfectus vigilum qualis fuerit Magistratus.
- 3 Verbum Hama, apud Consulatum in l. 3. §. Sciendum, ff. de offic. Præfect. vigil. quid significet.
- 4 Verbum Dolabrum, in eodem textu quomodo accipiendum.
- 5 Quid sibi velit Consulatus ibidem, dum ait, Præfectum calceatum circumire debere.
- 6 Traditur expositio D. Covar.
- 7 Eadem impugnatur.
- 8 Interpretatio ipsius textus proponitur.
- 9 Calceatus pro armato nonnumquam accipitur.
- 10 Arma quondam ex corio fiebant.
- 11 Samiare idem est quod acuerè.

De intellectu legis 3. §. Sciendum, ff. de offic. Præfect. vigil.

CAPUT III.

Cum sub Augusto incendiorum frequentia Urbis nimium vexaretur, ita ut una die plura contingerent, l. 2. ff. de offic. Præfect. vigil. ille anno ab Urbe condita 758. novum Magistratum instituit, Præfectum nempe vigilum ex ordine Equestri, ut præfesset Tribunis septem, totidemque cohortibus, quarum singulæ binas regiones Urbis noctu circumirent (etenim ipse Augustus anno Urbis 746. eam in quatuordecim partes digesserat. Salian. *Annal. Ecclesiast. tom. 6. anno mundi 4047. num. 3. in fin.*) ut incendiis, ac maleficiis, quæ per noctem patrari solent, obviam iretur. Hæc planè constant ex l. 1. 2. & 3. ff. de offic. Præfect. Vigil. ubi DD. & observantur à Salian. *sup. anno mundi 4059. num. 2.* Sueton. *in August. cap. 30.* Cujac. *in paratit. ad eum tit.* Adrian. Turneb. *adversarior. lib. 19. cap. 23.* And. Domin. Flocc. *de potestat. Roman. lib. 2. cap. 25.* Pet. Greg. *Synag. lib. 47. cap. 35. num. 11.* Lex. Calvin. *verb. Vigiles.* Pompon. Lat. *de Magistrat. Roman. lib. 1. cap. 10.* Volaterran. *cod. tract. verf. Præfectus vigilum*, Hottoman. *tom. 1. lib. 1. tit. 15. de offic. Præf. vigil.* Rosin. *de antiquitat. Roman. lib. 7. cap. 34. verf. Præfectus vigilum*, ubi ex Dione *lib. 55.* sic inquit: *Cum eo tempore multa in urbe essent vastata, libertinos septem locis ad curanda*

curanda instituit, equitem eis præfesset, quos etsi haud diu id officium gerere pati staturat, tamen re ipsa exportus utilissimum, ac maximè necessarium esse, eorum munus perdurare jussit: *sumque nostra ætate etiam nocturni hi custodes, non ex libertinis tantum, sed ex aliis militibus: murosque in urbe tenent, & mercedem publicè accipiunt.* Verùm idem Imperator antea anno Urbis 746. custodibus curam extingendorum incendiorum mandaverat. Salian. *anno mundi 4047. n. 3.*

- 2 Præfectus vigilum erit ex Magistratibus urbanis minoribus ordinariis, Rosin. *diçt. lib. 7. cap. 2. verf. Magistratus minores*; non ex curulibus, Rævard. *variar. lib. 1. cap. 8.* quales fuere Ædiles curules, Prætores, Cenfores, ac Consules. Rosin. *lib. 1. cap. 19.* Quæ illius fuerit jurisdictio, ac munus, traditur in l. 3. ff. eod. Pet. Greg. *sup.* Hanc dignitatem, quæ subrogata est loco Triumvirorum nocturnorum, magnam & secundam à Præfecto Urbis appellat Jan Gulielm. *de Magist. pop. Rom. cap. 16.* Vide Hottomanum *ubi nuper.*

Ibi: *Quid sint hama.*

- Cavetur in d. l. 3. §. Sciendum, quod Præfectus cum hamis ac dolabris pergat oberraturus. Hama ex Plinio & aliis est instrumentum ad ignem compescendum; licet ejus sit formæ non exprimat. Calepin. & Nebriffens. *verb. Hama*: sed Calepinus addit, hamam fore vas rotundum ad hauriendam aquam ad ignem restinguendum; quod fusè probat Turneb. *sup. lib. 2. cap. 29. & lib. 19. cap. 23.* ex Columella *de cultur. hortor. lib. 17. de cucurbita*, ibi: *Aur habilem lynchis hamulam.* Plin. *lib. 10. epistol. ibi: Et alioqui nullus unquam in publico spò, nulla hama Joven. Satyr. 14.* ibi: *Dispositis prædices hamis.* Lexic. Calv. *verb. Hama.*
- 4 Dolabra multifariam accipitur, ut videre est apud Calepin. & apud Rosin. *lib. 3. cap. 32. in fin. verb. Dolabra*: sed à Paulo in d. §. Sciendum, usurparur pro instrumento ad sternendum murum, seu parietem, quod valde necessarium est ad incendia compescenda; plerumque enim oportet ut ædificia flammis proxima demoliantur, ut ignis ad alia progredi impediatur. Turneb. *diçt. cap. 23.* Lexic. Calv. *verb. Dolabrum.*

Ibi: *Calceatum Præfectum vigilum.*

- Præterea in d. §. Sciendum, statuitur ut Præfectus tota nocte calceatus oberraret: quod præter ejus textus Interpretes ex ipso adnotarunt Cujac. *observat. lib. 3. cap. 30.* Rævard. *ubi sup.* Olan. *Paralipom. lib. 2. cap. 11. n. 16.* Rosin. *d. verf. Præfectus vigilum*: at non omnibus studio fuit indagare quid sibi Consulatus voluerit, dum ait debere Præfectum circumire calceatum; nam si id ad calceos communes referatur, quibus Romani uti solebant, ut existimat Rævard. *sup.* ineptum ac deridendum præceptum videtur: quis enim ita vesanus esset, ut calceamenta, quibus diu induebatur, domi suæ relinqueret; nivem, glaciem, & aquam noctu calcaturus? Unde absque causa, ni fallor, insudavit Rævardus, dum de calceis Romanorum differens, perones Præfecto vigilum convenisse resolvit. De calceamentorum differentia latè D. Isidor. *Etymolog. lib. 20. cap. 33.* Rosin. *lib. 5. cap. 36.*

- 6 Hinc D. Covar. existimat, Paulum non de D. de Faria Nova Addit. ad Covar.

communibus, sed de militaribus calceis fuisse loquutum, qui uncinati vocabantur ab uncis ferreis, sive clavis, quibus obarmabantur. Rosin. *ubi proximè.* Cui suffragatur, quia vigilantes, vel urbis custodes, militum numero adscribebantur, siquidem erant per cohortes distributi, suos Tribunos habebant, publicumque stipendium merebantur, ut traditum est *suprà, n. 1.* ideoque Præfecto vigilum ut militanti militaria calceamenta ad circummeundum in usu esse debebant, ut D. Covar. contendit.

Sed adhuc istis animus non sedatur; cur enim Consuldo de munimine pedum cura fuit, corporis immemor? Præterea militares calcei non erant apti ad ambulandum per calles, maximè si gelu cooperirentur; nam in planicie potius ad lapsum, quam ad commoditatem, aut defensionem deservirent; sicut ex locis à D. Covar. adductis apparet.

Quapropter aliam fuisse Consulti mentem suspicamur, nempe quod Præfectus armis indutus oberraret, quod ejus muneri admodum necessarium erat ob nocturna pericula, quæ circummeuntibus noctu Magistratibus imminet; sæpe enim malefactores plures gregatim pergunt cum armis ad facinora, nec verentur civitatis custodes, sed tenebrarum caligine freti non formidant cum illis congressi, ac pro viribus dimicare: sic ubique receptum est, ut qui noctu circuire civitatem tenentur, cum armis incedant. Cui intellectui ad stipulatur Glossa marginalis in d. l. 3. §. Sciendum, *verb. Hamis*, quæ armis pro hamis legit.

Nec omnino est insolitum, ut verbum Calceatus pro armato usurperetur, ut ex Plaut. *in capt. scen. 2. act. 1.* observat præter D. Covar. *hic*, Calepin. *verb. Calcio*, ubi calciatis dentibus ad convivium venire, idem est, quod armatis fortibusque dentibus ad comedendum accedere. Idem D. Covar. in calce hujus capituli calceatos pedes pro armatis accipit. Nostro quoque Hispana Idiomate viam lapidibus stratam, & munitam, *calcada* vocitamus.

His adjici potest, quod Consulatus per synecdochen pro toto, id est corpore, partem, hoc est pedes usurpavit, & dum armatos pedes fore jubet, totum obarmatum Præfectum incedere debere significat. Cui suffragatur itidem, quod olim apud Romanos ex corio arma fiebant, unde lorica à loris dicta est, ex quibus tunc texebatur, sicut nunc ex ferreis hamis. Varr. *lib. 4. de ling. Latin. ibi: Lorica, quod è loris de corio crudo pectoralia faciunt.* Postea succederunt Galli è ferro sub hæ vocabulum ex annulis ferream tunicam. Ex quo id ipsum adnotant Calepin. *verb. Lorica*, Valcarcer *in epitom. Jur. Canonic. part. 2. fol. 112. in fin.* Sic asseri poterit, quod Consulatus voluit significare, Præfectum thoracibus, seu loricis ex corio indutum oberraturum, ne nimium nocte huc, illucque discurrere: ad quod verbo Calceatum, usus est, quia arma gestare oportebat ex eadem materia, scilicet corio, ex qua calcei conficiuntur. Secundum quæ mens Pauli ea videtur esse, ut Præfectus vigilum fortissimos ex corio thoraces ad circummeundum noctu indueret, quales hodie in usu habentur, tum apud milites, tum apud paganos; aut ex loris contextos ad instar loricarum, prout quondam fieri prædiximus cum Varrone.

Vers. Obiter tamen.

11 Samiare apud veteres idem fuit, quod acuire, samiumque pro acuto accipiebatur. Calepin. verb. Samio, Cornucop. col. 754. num. 20. & col. 1376. num. 60. Adrian. Turneb. adversarior. lib. 18. cap. 17. in fin. ibi: Ferramenta inquit Vopiscus samiatia: Nonius acuta & mucronata explicat, & recte: quod ex eo credo, quia Samiâ cretâ polita & nitida deterfaque acuerentur: vim enim in ea detergendi esse noverunt omnes. Igitur & detergendo ferramenta acuit. Lexic. Calvin. verb. Samiata. Unde Samiarii dicti sunt, qui gladiatorum & jaculorum aciem & cuspides exasperant. Turneb. lib. 27. cap. 21. quò loci ait, Samiarios esse, qui cretâ famiâ arma, ferramenta, spicula prætorianorum & satellitum Imperatoris ad nitorem fricabant, atque exasperabant gladiatorum & jaculorum aciem & cuspides.

SUMMARIUM.

- 1 Mulier prægnans si ad mortem damnatur, supplicium suspenditur usque ad partum.
- 2 Ratio constitutionis exornata traditur.
- 3 Fœmina proscripti potest, etiam si prægnans sit; sed occidi antequam pariat, non permittitur.
- 4 Quando, & qualiter puniatur, qui fœminam gravidam bannitam errore juris vel facti perimit.
- 5 Ad ultimum supplicium damnata statim ac enitur interfici potest, nisi ad lactandum infantem opus sit.
- 6 Mulieri gravida nullam corporalem poenam infligi permittitur, ne sequatur abortus.
- 7 Quid de relegatione?
- 8 Nullam poenam corporalem exequi licet in fœminam puerperam ante quadraginta dies, præter supplicium ultimum.
- 9 Mater que necessario desideratur, ut infantem filium lactet, nulli poena corporali subijci potest.
- 10 An liceat publica auctoritate mulierem prægnantem occidere ob delictum, si maxime expediat Reipublica, & num. 11. 12. & 13.
- 14 Mulier quandiu prægnans est, torqueri nequit.
- 15 Nec tortura ministerio terri.
- 16 Mulier recens enixa quando terri, aut torqueri possit.
- 17 Mulier nutriens infantem an torqueri, vel poena corporali, præter mortis, affici possit.
- 18 Confessio facta à fœmina eo tempore, quo secundum jus torqueri non potest, si perituram, vel terrorem fiat, nullius momenti est.
- 19 Virum cum fœmina gravida iudicium exerceri possit?
- 20 Prægnanti fœmina poena, sive tortura suspendi debet, etsi fœtus non sit animatus.
- 21 Poena suspendenda est, licet mulier turpiter concipiat ea mente, at mors, vel aliud supplicium differatur.

- 22 Mulier gravida quomodo probetur ad poena dilationem.
- 23 Aequitas legis Prægnantis, ff. de poen. unde originem sumpsit.
- 24 Prægnans etiam iure naturali inspecto, ob crimen interfici nequit antequam enixa sit.
- 25 Aliani locus de fœmina servanda propter fœtum, servatur.

De rea prægnante, cujus supplicium aut tortura suspenditur donec pariat, ad legem Prægnantis, ff. de pan.

CAPUT IV.

Mulier ultimo supplicio damnata, quandiu gravida existit, poenam subire non permittitur, l. ult. tit. 31. part. 7. ubi Greg. Lop. gloss. fin. Menoch. de arbit. lib. 1. quest. 86. n. 10. Anton. Gom. variar. lib. 3. cap. 13. n. 37. Farinac. in fragment. lit. C. num. 611. Clar. in praxi, §. fin. quest. 97. num. 5. ubi Baiard. num. 3. Arias de Mela variar. lib. 2. cap. 36. Guazzin. de defension. reor. tom. 2. defens. ult. cap. 3. num. 2. Carranza de part. natur. cap. 2. de fœt. seu vent. §. 4. num. 21. cum seqq. Carrer. in praxi crim. tract. de homic. §. Circa itaque, num. 22. Jan. Langleus lib. 11. semestr. cap. 2. Cantera crim. quest. 10. num. 1. quibus junges Glossam & DD. in l. Imperator, ff. de stat. homin. & in l. Prægnantis, ff. de poen. Si quis autem iudex ream prægnantem interfici iusserit, perinde plectetur, ac si infantem jam natum morti tradidisset, d. l. ult. partit.

Cujus æquissima constitutionis eadem ab omnibus reddi solet ratio, ne scilicet fœtus criminis exors cum criminosa genitrice extinguatur, de quo Diodor. Sicul. lib. 2. rer. antiquar. ubi inquit: Mulierum morti destinatarum, si prægnantes essent, partus expectabatur, quod iniquum esset, cum qui nihil commississet, una cum facinoroso poenam pati, aut duos plecti, cum unus deliquisset, cumque eo quis sponte peccasset, criminis vacuum puniri. Insuper cum sola peccasset mater, minime æquum censebant, filium parvi, matrique communem luere maternam poenam. Cui & alia juridica adstipularur consideratio; nam partus pro nato habetur, quoties ipsius commodum vertitur, l. Qui in utero 7. & 26. ff. de stat. homin. unde sicut filius jam editus ob crimen parentum nullâ poenâ corporali affici potest, ut dixi supra, lib. 2. cap. 8. n. 21. ita nec fœtus enecari propter scelus maternum, ut perpendit Carranza d. part. cap. 2. §. 4. num. 20. homicidium enim, cum animatus existit, verè patitur, & ita plecti debet, l. 8. tit. 8. p. 7.

Eadem ratione licet fœmina proscripti queat, ut à quovis impunè interficiatur, ut cum communi contra alios tenet Farinac. tract. de variis question. quest. 103. num. 61. tamen dum gravida est, banniti prohibetur, seu perimi, quam si quis occidat, poenâ subjacebit. Farinac. ubi proxime, num. 68. Menoch. d. lib. 1. quest. 90. n. 55. Carrer. sup. §. Sepimò igitur, num. 30. Plaza de delict. lib. 1. cap. 36. num. 22. Dueñas reg. 68. limit. 7. Vivian. opin. 770. num. 19. Carranz. sup. num. 36. D. Nic. Anton. tract. de exil. lib. 2. cap. 34. num. 36.

Sed si quis errore facti, putans mulierem vacuo ventre fore, prægnantem enecet, à poena

imminis erit. Farinac. cum aliis sup. num. 71. Imò etsi juris errore proscriptam fœminam quis perimat, extra ordinem duntaxat coërebitur, quia scilicet credidit etiam gravidam occidere sibi licere. Ita colligitur ex dictis supra, lib. 2. cap. 1. num. 198. cum seqq.

Post partum verò, vel abortum, statim non expectatis qua triginta diebus, rea vel bannita poterit enecari. Ant. Gom. supra, Canter. dict. q. 10. Baiard. ad Clar. q. 97. n. 4. nisi fortè ad infantem nutriendum ita mater desideretur, ut ipsâ peremptâ, ille periret; nam tunc mortis poena in tempus ablactationis differetur. Barb. & DD. in d. l. Imperator, & in d. l. Prægnantis, Ant. Gom. Baiard. & Canter. ubi nuper, Farinac. in fragment. litera C, num. 613. Carrer. dict. §. Circa itaque, num. 2. Idemque dicendum videtur de qualibet nutrice, etsi mater ejus, quem lactat, non sit, ne infans intereat, cum hęc eadem ratio reperitur.

Non solum ultimum supplicium, sed etiam quanvis aliam poenam corporis afflictivam gravidæ mulieri inferri vetatur, favore fœtus, ne abortum faciat, unde nec flagellis cædetur, aut membro mutilabitur, donec fuerit enixa. Bart. in dict. l. Prægnantis, Ant. Gom. sup. Farinac. dict. lit. C, num. 611. Carranz. n. 29. Baiard. num. 3. & 7. Menoch. d. q. 86. n. 10.

De relegationis poena ambigitur, an utique suspendatur. Communis resolutio est, quod si ex mulieris imbecillitate, itineris difficultate, & aliis circumstantiis verosimiliter timeatur abortus, sententiæ exequutio retardetur, aliâ statim exequatur. Ant. Gom. ibidem, Farinac. ubi proxime, Petr. Caball. crimin. resolut. casu 79. num. 5. Carranza num. 30. & 31. Baiard. n. 3. Arias de Mela d. cap. 36. n. 3.

Sed poenæ corporales, mortis excepta, non infliguntur mulieri intra quadraginta dies postquam peperit, non favore infantis, sed ipsius, ne præ dolore animam exhalet. cum valetudinaria, ac debilis eo tempore existere censetur. Ant. Gom. supra, Baiard. d. q. 97. n. 4. Canter. sup. qui ait hoc iudicis arbitrio committi.

Imò si ad infantis nutritionem necessariò mater deserviat, hujusmodi poenæ corporales suspenduntur, si ex eis inhabilem ad lactandum reddi Medicorum iudicio timeatur. Carranz. sup. num. 29. Ant. Gom. sup. Canter. d. q. 10. num. 12. ubi ait posse lactantem membro mutilari, quod iuxta præmissam assertionem est limitandum. Ubi verò fœmina damnata servari debet, ut in posterum debitas poenas luat in vinculis publicis, seu carcere debet custodiri, propriisque expensis ali: quod si pauper fuerit, ex publico alimenta illi præstanda sunt. Cabal. in constitut. March. lib. 4. cap. 29. lit. A, n. 9. Guazzin. sup. defens. 30. cap. 14. n. 2.

Opportunè queri potest, num aliquo casu recedere liceat à regula dictæ legis Prægnantis, & similibus, ita ut mater rea, dum gravida existit, perimatur? Quid enim si tumultus, aut seditiones ex dilatione supplicii in grave Reipublicæ detrimentum, & exitium imminerent? Et pars negativa astruitur ex dictis supra, lib. 2. cap. 8. num. 9. & num. 21; ubi cum communi assertum est, nefas esse pro salute totius populi in infantem violentas manus ad necem inferre; nam hoc omnem humanam potestatem excedit, quæ non valet poenam corporalem innocenti pro alieno

D. de Faria Novæ Addit. ad Covar.

crimine irrogare: unde ob materiam facinus fœtum, qui delinquere nequivit, morti mancipare, nullo modo licitum fieri potest, etsi totius civitatis salus periclitetur.

Affirmativa sententia validis rationibus innititur, siquidem vita privati pro communi salute expendi debet, ut probavimus supra, lib. 1. cap. 2. num. 81. cum satius sit, quod unus moriatur, quam quod omnes, aut plurimi de populo intereant: nec debet esse melioris conditionis qui in utero est, quam si jam foret editus. Nec refert, quod etsi quisque civis enim culpæ exors pro sua Republica vitam prodigere teneatur, non tamen Magistratibus, aut concivibus permittitur est ut eundem enecet, prout præmissimus, hoc etenim procedit ubi directè insons morti traditur, nam secus est si indirectè mors subsequatur. Sic d. lib. 2. cap. 8. n. 9. probatum relinquatur, quod si hostis, cui resisti non posset, minaretur civitati exitium, nisi innocens enecandus exhiberetur, potest sic postulatus licitè tradi, ut pereat, de quo exemplar existit Judic. cap. 15. nam Sanson à suis victus traditur enecandus Philisthæis. Vidè Salian. Annal. tom. 2. anno 2881. n. 5. Et regulariter iusta existente causa potest quis actum facere, qui directè non tendat ad mortem, licet certò sciat ex illo interitum sui ipsius vel aliorum innocentium eventurum. Sic licet militi ignem navi applicare, ne in hostium potestatem perveniat illa, etsi eundem cum aliis ibi obire necesse sit: sicut ei non licet deserere locum, in quo à Præfecto constitutus est, quanvis agnoscat se ab hostibus trucidandum. Similiter in naufragio tabulam amico cedere absque peccato quis poterit, licet ipse extinguendus sit, de quo Less. de just. & jur. lib. 2. cap. 9. n. 64. cum aliis Filiuc. tom. 2. tract. 29. cap. 1. num. 72. Remig. in Sum. tract. 2. cap. 5. §. 3. num. 2. D. Covar. sup. lib. 1. cap. 2. num. 8. in fin. cum seqq. ubi & nos plura congestimus ad rem.

Sed inter alia illud maximè huic assertioni favet, quod prægnans permittitur sumere medicinam pro salute tuenda, quanvis ex ea abortum subsequi certò sciatur, modò primarius effectus medicinæ non tendat ad partus necem, sed ad matris incolunitatem, & vitam; quia ipsa jus habet ad medicamen id percipiendum, ut mortis periculum evadat, & ita injuriam nullam infert ei, qui in utero est, licet per consequentiam perimatur: quæ ratio communiter traditur ab omnibus, & deducitur ex l. 3. §. Quod ait, ff. de incend. ruin. & naufrag. & aliis, quas cumulat ibi Glossa verb. Defendendarum, de quo Less. & alii cum eo nuper laudati. Cum ergo Reipublica jus habeat ad interficiendam ream prægnantem legitime damnatam, & aliundè urgeat periculum seditionis propter moram in exequenda sententia, poterit eandem, non expectato partu interficere; ut sibi prospiciat, etiam si inde mors fœtus subsequatur; actus enim occidendi matrem non tendit directè ad interitum existentis in ejus ventre, cum hic vivere possit, illâ peremptâ, l. 2. ff. de mort. inferend. His annuet proculdubio dati supra, dict. cap. 8. num. 21. ad fin. quandoquidem sentiunt licere publica auctoritate constitui, ut alieni sceleris innocens poenas luat: quod si verum foret, maximè hoc casu locum habere posset, cum fœtus pars viscerum matris esse dicatur, l. 1. §. Ex hoc rescripto, ff. de vent. inspic. Gloss. in l. Prægnans, ff. de evict. & una eademque